

видно, структури збігаються у плані змісту при незначній розбіжності в плані вираження: збігання сигніфікативно-денотативного значення, функціонально-стилістичних і емоційно-експресивних коннотацій і структурно-граматичної організації.

Від майстерності й чуття письменника залежить, що читач буде думати про те чи інше явище, як його буде сприймати. Фразеологізми, як зауважує В. Ужченко, “несуть не тільки предметну, а й естетичну інформацію: вони пробуджують діяльність уяви і викликають переживання” [6, с. 13] у читача.

Під пером майстра слова оновлюються і набувають нового відтінку давно відомі скарби української фразеології. Поєднуючись з емоційно вираженою думкою, усталені вирази утворюють, як наголошує В. Чабаненко, “мовні знаки української національної культури” [8, с. 208]. У метафоричній, образній мові “Катренів...” фразеологізми структурно не виділяються з тексту, не створюють контрасту, а, навпаки, підтримують і посилюють загальний колорит мови. Вони “більш органічно входять у мовну тканину... і часто сприймаються як оригінальний витвір думки, а не як використаний загальнономовний засіб” [3, с. 118]. Саме у вживанні фразеологізмів особливо яскраво проявляється національна специфіка Гончаренкової мови, яка склалась у своєрідності асоціацій, уявлень, сприймань, що відображають значною

мірою особливості психології, історії, умов життя українця.

Мовна художня творчість – двобічний процес: загальнономовна мова і конкретно її пласт – загальнономовна фразеологія є основою мовотворчості письменника, але насправді талановитий майстер збагачує національну літературну мову оказіональними, індивідуально-авторськими елементами. Відбір фразеологічних одиниць, етнокультурна їх зумовленість та вмале використання закладених у них виражальних можливостей є одним із визначальних складників індивідуального стилю О. Гончаренка.

1. Гончаренко О. Катрени оголошених картин (навіяне живописом Івана Марчука) / О. Гончаренко. – К.: Фенікс, 2011. – 520 с., іл. 2. Культура української мови: [довідник] / С.Я. Єрмоленко, Н.Я. Дзюбишина-Мельник та ін. – К.: Либідь, 1990. – 304 с. 3. Стилістика української мови: [підручник] / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько; за ред. Л.І. Мацько. – К.: Вища школа, 2003. – 462 с. 4. Сучасна українська літературна мова. Стилістика / за заг. ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – 589 с. 5. Ужченко В.Д. Народження і життя фразеологізму / В.Д. Ужченко. – К.: Радянська школа, 1988. – 279 с. 6. Ужченко В.Д. Фразеологія сучасної української мови: [навчальний посібник] / В.Д. Ужченко, Д.В. Ужченко. – К.: Знання, 2007. – 494 с. 7. Фольклор: [збірник] / уклад.: В.В. Шумська. – К.: “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, 2010. – 327 с. 8. Чабаненко В.А. Стилістика експресивних засобів української мови / В.А. Чабаненко. – Запоріжжя: ЗДУ, 2002. – 351 с.

Ольга Ванденко

Рецепція образу жінки-митця у творі І. Древіц „Беттіна фон арнім”

У статті розглядаються особливості художнього біографізму як провідної складової оригінальної концепції образу Беттіни фон Арнім, яка створена письменницею ХХ століття Інгеборг Древіц у процесі осмислення культурного здобутку доби романтизму.

The peculiarities of artistic biography as leading part of original conception of Bettine phon Arnim's character were stated in this article. This conception was created by I. Drevits during the process of comprehension cultural achievement of romanticism epoch.

Нова біографія Беттіни фон Арнім (1785 – 1859) належить популярній сучасній німецькій письменниці Інгеборг Древіц, авторці відомих творів „Eine fremde Braut“ („Чужа наречена”, 1968), „Wer verteidigt Katrin Lambert?“ („Хто захистить Катрін Ламберт?”, 1974), „Gestern war heute“ („Вчора було сьогодні”, 1978), „Eis auf der Elbe“ („Лід на Ельбі”, 1982), „Eingeschlossen“ („У оточенні”, 1986). Серед них „Беттіна фон Арнім”, (1969), яку науковці не випадково зараховують до роману-есе, посідає особливе місце, зокрема у сучасному вивченні творчого доробку письменниці минулої епохи.

Життєпис Беттіни фон Арнім порівняно недостатньо вивчений, але можна простежити за тими відомостями, що існують і які рік до року

змінювалися, за усіма перипетіями цього складного і тривожного життя. Утім щоразу трапляються загадки, саме тому, що зовнішня біографія письменниці часто суперечить з її внутрішнім світом, життєвим планом і прагненнями.

Завдання нашої розвідки – розкрити нову концепцію особистості, поданої біографом ХХ століття та проаналізувати поетику твору сучасної письменниці І. Древіц „Беттіна фон Арнім”.

Актуальність даної статті зумовлена потребою аналізу поетики твору І. Древіц „Беттіна фон Арнім”, настійливою через те, що в українському літературознавстві немає цілісного розбору зазначеного твору. У різні часи

літературознавство розглядало діяльність цієї письменниці з різних точок зору. Нині її особистість та творчість потребують нового трактування, переосмислення, вивчення та популяризації. Новизна нашого звертання до дослідження твору І. Древіц полягає у висвітленні деяких провідних аспектів поетики твору.

Давні біографи Беттіни фон Арнім – повне ім'я Елізабет Катаріна Людовіка Магдалена Brentano – не змогли розплутати клубка суперечностей в її характері та творчості настільки, щоб психологічно збагнути особистісні риси творчої натури і зрозуміти сутність багатогранної діяльності цієї письменниці. Досить своєрідно до висвітлення проблем творчої спадщини Беттіни фон Арнім підійшла Інгеборг Древіц. За визначенням нею шляхом почасти йде і сучасне німецьке літературознавство. І якщо білі племи в історії життя і творчості відомої німецької письменниці не усунені остаточно, то все ж таки німецьким ученим удалось точніше і переконливіше визначити місце авторки в німецькій та світовій літературі. Визначаючи особливості творчої манери письменниці, книга „Беттіна фон Арнім” І. Древіц, безперечно, допоможе багатьом реципієнтам-сучасникам краще зрозуміти цю яскраву, самобутню, суперечливу людину.

Останніми роками в Німеччині посилюється інтерес до творчості Беттіни фон Арнім. Її спадщина є предметом спеціальних наукових досліджень, її твори та листи видають різними мовами, окремими виданнями. Деякі дослідники розглядали лише окремі аспекти творчості Беттіни фон Арнім. Зокрема, у добре фактографованій статті П. Реймана [8] стисло подається аналіз літературної діяльності Беттіни фон Арнім. У. Пюшель [7] у своїй, позначеній вибірковістю, публікації повідомляє деякі вагомні факти з життя письменниці та аналізує вибрані твори. Літературна діяльність відомої письменниці привернула увагу і В. Кулешова [6]. М. Отто звертається до вивчення політичних творів письменниці. В. Гільда та М. Андреас також займалися переважно дослідженням суспільно-політичної діяльності Беттіни. Це свідчить, на нашу думку, про певне наукове відродження і культурну рецепцію її творчого здобутку.

У 1970-х роках спостерігалася тривала послідовність у розробленні сюжетів про вивчення життя і творчості Беттіни фон Арнім. Ця тема пов'язана зі звертанням деяких письменників до її образу, що дає підстави говорити про новий етап у вивченні спадщини німецької письменниці раннього романтизму. Яскравим прикладом є есе К. Вольф „Ein Brief über Bettine“ („А прийдешне починається вже сьогодні”, 1979) [1]. Письменниця пропонує читачеві своєрідне трактування образу Б. фон Арнім. Зупиняючись на окремих фактах її життя,

вона підкреслює простоту та природність Беттіни. В інших творах К. Вольф – повість „Kein Ort. Nirgends“ („Немає місця. Нідє”, 1978) [2] та есе „Schatten eines Traumes“ („Тінь мрії”, 1978) [3] – також є образ Беттіни. Як і інші письменники, К. Вольф йде до розв'язання непростого завдання – відтворити образ живої, привабливої людини, мислителя, жінки, показати її внутрішню велич. Згодом, 1986 року, з'явився твір сучасного німецького літературознавця Ф. Бьотгера „Беттіна фон Арнім. Життя між мрією та повсякденністю”. Це свідчить про те, що у прозі останньої третини ХХ століття можна знайти немало вдалих втілень образу Беттіни фон Арнім. Зазвичай це оповідання, повісті, нариси, які посідають чільне місце у творчості письменника, і, що особливо важливо, створені вони аж ніяк не спеціально до ювілейних дат.

Художня біографія І. Древіц „Беттіна фон Арнім”, документальна в своїй основі (у творі висвітлено події Великої французької революції, робочого руху, війни Наполеона, використано газетні замітки, уривки з наукових праць та ін.), повістує про епізоди з особистого життя письменниці перехідної доби кінця ХVІІІ – початку ХІХ століття, історію становлення непересічної жіночої особистості та народження жінки-митця, про біографії конкретних людей і події суспільного життя. Синтетична щодо жанрового плану книжка написана з використанням багатьох досліджень і першоджерел, мовний модус яких авторка ретельно зберігає, не розчиняючи його у потоці авторського мовлення.

Аналіз охоплює майже всі грані художньої системи письменниці. Кожна з них розглянута детально, і, як правило, у деяких ракурсах. Перш за все – на тлі літературних традицій, які ретельно вивчені, далі – у процесі трансформації, як і знала сама манера Беттіни фон Арнім. Інгеборг Древіц провела велику самостійну історичну роботу, зібрала якомога більший новий автентичний фактичний матеріал: працювала з архівом Арнімів у Віперсдорфі, архівом Ірени Форбес-Моссе, каталогом фірми Хенріці. Ретельно, роками збирала вона факти, вивчала написане Беттіною фон Арнім. Тобто, вона знайшла та взяла до уваги свідчення людей, які знали Беттіну у дитинстві та ранній юності, що спонукало їх написати про неї. Велика кількість цих спогадів містить факти, які без сумніву, стали складовою частиною біографії письменниці. Важливо, що спогади, які увійшли до книги, не підлягали сторонньому утручання. І рідні, і друзі Беттіни, і багато з її знайомих не замовчували про ті особливості характеру письменниці, які неодноразово приводили її до конфліктів з оточуючими людьми. Цінність нового матеріалу книги безперечна. Ще більшу значущість має робота за освоєнням цього матеріалу. Усі систематизовані факти треба було осмислити, зрозуміти, для того, щоб скласти з

них історію творчої особистості героїні, образ жінки-митця. Велика увага надається історичному і національному колориту, що підкреслюється і особливими примітками, які містять пояснення і посилання на джерела. Примітно, що в лоні поетичного переосмислення І. Древіц різних сфер політичного, суспільного та культурного життя Німеччини переважає набагато більше питань, ніж відповідей.

Отже, з дистанції майже у півтора століття сучасна письменниця чітко простежує життєвий шлях Беттіни фон Арнім, пропонуючи власний варіант долі видатної жінки: „На зрізі епох, на зламі поколінь жила ця жінка, яка завжди жадібно вбирала в себе нове, жадібно сприймала нових людей та їх думки. При всьому цьому сама вона виблискувала чарівливістю і дотепністю” [4, с. 198]. Тут воля автора, її ставлення до героїні будуть досить проявлені – і структурою біографії, і відбором фактів, і їх подаванням. У трактуванні й переосмисленні образу Беттіни фон Арнім І. Древіц виходить зі своєї позиції, розкриває особистість письменниці через своє ставлення до зображеного, через своє бачення образу думок і оцінки, виробила свій кут зору для життєписного освоєння діяльності Беттіни фон Арнім. Авторка вихоплює з минулого фрагменти й епізоди, максимально насичені історичним змістом, і об’єднує їх, усвідомлюючи справжнє місце і значення кожного в складному ритмі життя, акцентуючи увагу саме на власному праві індивідуального способу досягнення духовних здобутків видатної майстрині слова. Коментуючи твір, С. Рожновський слушно зазначив, що „книга Інгеборг Древіц заповнює істотну прогалину у знаннях і про романтизм, і про «неоромантичну» Німеччину від епохи наполеонівської навали до виникнення руху «младогерманців» і революції 1848 року” [9, с. 15]. У творі І. Древіц маємо не ланцюг із біографічних фактів, а живе художнє полотно, з якого постає у всій різноманітності особистість Беттіни фон Арнім. За своїми змістовими характеристиками твір І. Древіц зорієнтований на естетично осмислене зруйнування усталених стереотипів інтерпретації образу Беттіни фон Арнім. Складність авторської концепції зумовила багатоплановість сюжетно-композиційної організації розповіді.

У біографії Беттіни фон Арнім І. Древіц пояснила свій вибір теми у передмові до книги бажанням „з максимальним наближенням розглянути фігуру настільки знаменитої, але часом і невідомої, Беттіни; вловити її відображення у свідомості сучасників, усвідомити її боротьбу, будь то у зв’язку зі справою семи геттінгенських професорів або ж сілезьких ткачів, чи в питаннях конституції” [5, с. 18]. Відчутно, що важливим для письменниці було розглянути життя героїні у співвідношенні до її часу та “у контексті її життя і творчості” [5, с. 18]. Жанр твору вимагає від авторки не тільки досконалого вивчення життя основної героїні та

подій епохи, а й пережити його, вжитися в епоху. Для цього треба було знати якомога більше правди. Працюючи над біографією, письменниця збирала й творчо осмислила величезний історичний матеріал, тому скрупульозність її коментарів до кожного розділу суттєво підсилює відчуття достовірності розповіді. Читач, заглиблений у контекст численних посилань на першоджерела, історичні реалії, коментарі предметно-побутових деталей, мимоволі змушений вірити всій розповіді.

Беттіна фон Арнім – „дитя свого часу і провісниця нового” [4, с. 268] – у сприйнятті автора-оповідача, уявляється нам надзвичайно яскравою, складною, суперечливою особистістю, чия доля заслуговує пильного розгляду та глибокого роздуму. Вже на початку твору письменниця повідомляє про „складність замисленого починання – розказати про життя Беттіни” [4, с. 23]. Навіть один єдиний факт – дата народження героїні твору – має декілька варіантів: за однією версією вона народилася 4 квітня 1785 р., а за іншою, що зазначено на її могилі у Віперсдорфі, – 4 квітня 1788 р., що вже свідчить про неординарність та суперечливість її природи. Сама Беттіна, як „справжня жінка“, навмисно змінювала дати у листах, приховуючи свій вік.

Авторка в оригінальному трактуванні образу письменниці романтичної доби поєднала численні інтерпретації як своїх попередників, так і сучасників. Тому основна увага у белетризованій біографії сучасної письменниці приділяється детальному, якомога повнішому зображенню образу героїні, який подається нею у розвитку. До нашого часу збереглося небагато портретів письменниці. Найкращим вважається, зі слів І. Древіц, її портрет у старості, „на якому ми бачимо її значне і немов би утихомирене обличчя” [4, с. 70]. Як зазначає письменниця, у творі ми зустрічаємося з найбільш розгорнутим портретом Беттіни, який існує на сьогоднішній день у літературі.

Ми дізнаємося про зовнішній вигляд героїні – про невисокий зріст, про манеру одягатися: „одягалася вона завжди навмисно просто” [4, с. 33]. Коли відбуваються важливі події в житті героїні, авторка визначає її точний вік. Метафоричні визначення обліку Беттіни посилені порівняннями, іноді досить несподіваними. Такими розгорнутими метафорами користується письменниця, щоб, можливо, найточніше зобразити своїх персонажів. У прямій характеристиці образу героїні зафіксовані і риси характеру, і звички, і спосіб життя: „Беттіна як і раніше трималася невимушено, була недбала в одязі, без ніяковості висловлювалася на гессенському діалекті” [4, с. 186]. Ці моменти виписані з такою візуальною ретельністю, що викликають низку зорових образів, які вражають пам’ять читача.

Беттіна фон Арнім зображена в романі, з

одного боку, як звичайна людина, авторка не прагне ідеалізувати її або підняти над іншими людьми, а, з іншого боку, створює образ легендарної особистості. Образ Беттіни письменниці подає переважно у сприйнятті її сучасників у різні етапи їх життя. Від самого початку роль цієї жінки в культурному житті Німеччини оцінювалася неоднозначно. Не всі ставилися до неї прихильно. Письменниці наводять критичні, а то й просто негативні, відгуки про неї. Наприклад, у творі є судження про Беттіну Томасом Бернхарді, який досить злісно висловлювався про неї: „Ось таким чином, це і є «фрейлейн Brentano», Беттіна, дитя те саме... одне з найдивніших створінь, які будь-коли представлялися очам людини... у дивному одязі, у простій домашній сукні, без пальта, навіть без шалі, з обов'язковим у ті часи ридикюлем у руці, вона вже о сьомій годині ранку пурхала вулицями, вторгалася в чужі будинки, і вигнати її звідти ніяк було не можна“ [4, с. 68]. Деяким вона не подобалась і драгувала їх, і оповідач-об'єктивіст не приховує ці негативні відгуки про неї: „Низькоросла, якась неприборкана, коренаста дівчина... на неї завжди дивилися як на якусь безглузду, некеровану істоту... невтомне базікало“ [4, с. 30]. Деякі називали її „пустоцвітом“ [4, с. 47], нав'язливою, „за цю манеру її не раз засуджували, але витоки її знову ж таки лише в тому, що вона вічно сумнівалася в собі“ [4, с. 52]. Читач також дізнається й про досить суперечливе ставлення оточуючих до неї: „Когось вона спантеличувала, іншого встигала зачарувати, третього приводила в обурення“ [4, с. 70]. Письменниці-біограф не нехтувала навіть такими повідомленнями, які ґрунтувалися, як сама вона зазначає, на плітках: „Розповідали, ніби одного дня вона навіть сховалася, сховалася від нього в театральній ложі, щоб лише не зіткнутися з ним лицем до лица“ [4, с. 207], вважаючи, напевно, що для створення образу своєї героїні треба враховувати всі характеристики.

Було й інше ставлення до неї: „і закоханість, і щира прихильність, і глибоке дружнє відчуття“ [4, с. 70]. Наприклад, авторка передає враження, яке справила Беттіна на Вільгельма фон Гумбольдта: „Дівчина з родини Brentano <...> кинула мене в найбільший подив. Така жвавість, такі розумові, та і тілесні стрибки, стільки розуму в ній і стільки дурості – просто нечувано!“ [4, с. 70], а потім так відгукувався про неї: „Беттіна одна з найчудовіших жінок, які лише є в світі“ [4, с. 77]. Багато сучасників, зокрема А. фон Арнім, відчували незвичність особистості Беттіни. Він був переконаний, що „її натура вабить її вгору до мистецтва, і лише в цьому занятті вона знайде спокій“ [4, с. 36]. Але все ж таки, наводячи й інші оцінки сучасників та сприйняття її особистості, І. Древіц наголошує, що „Беттіну не дуже-то сприймали серйозно, про неї пересуджували і розпускали плітки“ [4, с. 70]. К. Гуцков називає її

„відважна захисниця народу“ [4, с. 187]. Г. Трейчке об'явив її „жрицею романтизму“ [4, с. 192]. К.Т. Шваб бачив її „захопленою жінкою, різкою в оцінках, що не терпить заперечень“ [4, с. 247]. Такою уявлялася Беттіна своїм сучасникам, такою ж вона бачиться і сьогоденним читачам. І. Древіц спонукає читача до внутрішнього зіставлення біографічних фрагментів, до активної рефлексивної співпраці з автором. Зовнішній „імпресіонізм“ оцінок іноді навмисно відкритий, а іноді подоланий активним втручанням авторського „я“. Отже, для створення образу Беттіни І. Древіц використала чимало свідчень сучасників. Авторка не намагається передати тільки позитивні риси героїні, а навмисно повідомляє про різні боки характеру письменниці, створюючи тим самим не позбавлений протиріч цілісний образ.

Образ Беттіни фон Арнім, створений І. Древіц, поряд із простими, повсякденними, пересічними характеристиками, втілює в собі риси зразкової людини і разом з тим людини приватної. На образ Беттіни, який виникає зі спогадів її сучасників та живиться ними, нашаровуються власні емоційні переживання та раціональні міркування оповідача. Для письменниці вона „тямучий спостерігач“ [4, с. 25], „неприкаяна дівчинка“ [4, с. 38], „цариця суспільства, знаменита жінка“ [5, с. 186], „то світська пані, то дитя, то прославлена письменниця, то просто недбало одягнена жінка з обшарпаною пеленою сукні, з погано підфарбованим волоссям“ [4, с. 198-199], наділена „норовистою вдачею“ [4, с. 46]. Зовнішність її не підходила під жодні шаблони і, можливо, тому так притягувала до себе. Іноді Древіц виправдовує Беттіну: „правда, Беттіна поступала отаким чином ще і з відчуття самозбереження, адже не могла вона не відчувати, що її духовний розвиток у застої: розтрачуючи себе день за днем в дрібному буденному клопоті, вона абсолютно відірвалася від всього, що лише відбувалося у світі“ [4, с. 103]. Письменниця детально говорить про всі неприємні риси особистості Беттіни, непривабливі факти її біографії, не замовчує і відкрито виявляє своє негативне ставлення до тих чи інших рис характеру або поведінки Беттіни: „Навряд чи можна виправдати її дії...“ [4, с. 162], або „дивна у неї ця риса – свідомо грати якусь роль і в той же час так серйозно ставитися до цієї гри, що через два роки Беттіна розірве з Фрайбергом, коли він наважиться помріяти про шлюб“ [4, с. 88]. Письменниця наголошувала на тому, що Беттіна відчувала себе не такою як усі, по-іншому сприймала світ, ніколи не мирилася з несправедливістю. Авторка зауважила, що все своє життя Беттіна буде ставити до себе питання: „Хто ж я така?“ [4, с. 30], що властиво було для її різнобічно обдарованої особистості. Але це вказує на те, що вона багато в чому відрізнялася від інших, не намагалася когось наслідувати, завжди була сама

собою та відчувала себе внутрішньо вільною.

Отже, І. Древіц подає багатогранний і повний портрет Беттіни фон Арнім. Важливим елементом характеристики образу є численні описи зовнішності Беттіни, причому кожний новий портрет фіксує зміни у внутрішньому світі героїні, тобто змальовує стадії її духовної еволюції. Примітно, що у зображенні характеру Беттіни письменницею-біографом переважає домінанта заангажованості. Як бачимо, трактування І. Древіц образу Беттіни фон Арнім, в якому цілком очевидна гуманізація персонажа, зорієнтоване на тактовне проникнення в глибини людської індивідуальності героїні, що дозволило їй створити портрет неординарної особистості, яка в різних ситуаціях знаходила в собі сили захищати свої переконання.

Авторка ХХ століття також відтворила з найбільшою повнотою середовище, у якому жила письменниця. Цьому сприяли листи Беттіни, щоденникові записи (зокрема щоденники Варнгагена, доньки Гізели), спогади про побут XVIII – XIX століття, якими перенасичений текст, виявляючи їх роль і значення у творчій історії робіт Беттіни фон Арнім. Завдяки цьому письменниця знає не тільки факти з життя своєї героїні, вона знає життя людей, епохи. Тільки їх детально поданий контекст здатний розкрити перед читачем особливий і неповторний образ непересічної людини. І. Древіц розкриває читачеві складну історичну ситуацію, на тлі якої відбувається дія твору. Авторка звертається до історичних даних, підтверджує свої роздуми фактами, почерпнутими із минулого та сучасності. Там, де їй не вистачає інформації, вона імпровізує. Хронікальний план оповіді коригують образні узагальнення, достовірність зображення поєднується з психологічним дослідженням, у процесі точної розробки сюжету, різнобічного відтворення характерів та стосунків. Манера викладу слугує відтворенню як стану реально історичного середовища, так і життєвого, побутового колориту звичаїв родин Брентано, Арнімів.

Таким чином, для найбільш об'єктивного співставлення у творі авторка подає характеристики та оцінки Беттіни не тільки свої, а й її сучасників. Ингеборг Древіц не створює ідеальний образ письменниці, а подає власну характеристику особистості з усіма її вадами через створення авторської призми-корекції, що визначає художній біографізм твору. Характерними особливостями цього твору як біографічного є також яскрава метафоричність, романтична піднесеність, елементи особистісного захоплення письменниці творчою постаттю жінки-митця. Характер Беттіни

вимальовується з показу її вчинків, авторських зауважень, спогадів сучасників. Історичні імена, реалії, ремінісценції розширюють оповідний план у царинах історії та культури, заповнених нескінченними суперечками, зіткненнями точок зору. Так авторка будувала образ Беттіни фон Арнім, вводячи її у відповідну обстановку і вкладаючи в її уста якщо не справжні слова, то вигадані (домислені) самим автором, згідно зі своєю концепцією.

У цій розвідці були викладені особливості художнього біографізму як важливого елементу оригінальної концепції образу Беттіни фон Арнім, яку створила І. Древіц у процесі осмислення культурного здобутку доби романтизму. Зроблена у статті спроба аналізу твору доводить, що творчій манері І. Древіц властиве точне використання факту, його мемуарна реконструкція. У книжці досить сильними є елементи літературознавчого дискурсу, які створюють аналітичну основу біографізму. У створеній концепції визначається інтерес до особистості приватної. Трактування образу поєднується з аналізом оточення, епохи. Примітно, що у зображенні характеру Беттіни письменницею-біографом переважає домінанта заангажованості. Жанрова специфіка твору включає в себе синтез поетичного, наукового, публіцистичного елементів. Наше дослідження може бути перспективним у плані подальшого вивчення культурної рецепції творчого здобутку Беттіни фон Арнім.

1. Вольф К. А грядущее начинается уже сегодня / К. Вольф // Встреча. Повести и эссе: Сборник. – М.: Радуга, 1983. – С. 383–415.
2. Вольф К. Нет места. Нигде / К. Вольф // Встреча. Повести и эссе: Сборник. – М.: Радуга, 1983. – С. 257–329.
3. Вольф К. Тень мечты / К. Вольф // Встреча. Повести и эссе: Сборник. – М.: Радуга, 1983. – С. 33–381.
4. Древиц И. Беттина фон Арним / Ингеборг Древиц / Пер. с нем. Предисл. С. Рожновского. – М.: Радуга, 1991. – 311 с.
5. Древиц И. Предисловие автора / Ингеборг Древиц // Древиц И. Беттина фон Арним / Пер. с нем. Предисл. С. Рожновского. – М.: Радуга, 1991. – С. 16–19.
6. Кулешов В.И. Литературные связи России и Западной Европы в XIX веке / В.И. Кулешов. – М.: МГУ, 1977. – С. 50.
7. Пюшель У. Беттина фон Арним / Уве Пюшель // История немецкой литературы в 3-х томах. Т.3. – М.: Наука, 1966. – С. 485–491.
8. Рейман П. Основные течения в немецкой литературе. 1750 – 1848 / П. Рейман. – М.: Изд-во иностр. лит., 1959. – С. 474–481.
9. Рожновский С. Осенняя гением Гёте / С. Рожновский // Древиц И. Беттина фон Арним. – М.: Радуга, 1991. – С. 5–15.